

AZ SPSI–R HOSSZÚ VÁLTOZATÁNAK BEMÉRÉSE FOGVATARTOTTAK KÖRÉBEN

Szilágyi Éva

Szegedi Fegyház és Börtön

Kulcsszavak: SPSI–R (hosszú változat); fogvatartottak; helyzet- és személyspecifikus problémamegoldás

Magyarországon csak néhány éve és kizárólag gyermek- és serdülőkorúak, valamint egyetemisták körében vizsgálják a szociálisprobléma-megoldás jellemzőit, felnőttek más csoportját, ezen belül fogvatartottakat – tudomásunk szerint – még nem vizsgáltak. Külföldi longitudinális kutatások alapján a serdülőkori problémamegoldás egyes jellemzői jó előrejelzői azon viselkedésbeli problémáknak, amelyek egy része (pl. fizikai és verbális agresszió) meghatározó szerepet játszik abban, hogy valaki emberellenes büntetést követ el. Empirikus vizsgálatunk célja fogvatartottak szociálisprobléma-megoldásának vizsgálata volt. A fogvatartottakat (N=191) az életkor, az ítéleti idő, az iskolai végzettség, az ítéletből letöltött idő, valamint a visszaesés foka (töltött-e már korábban szabadságvesztés-büntetést) szerinti csoportokba soroltuk, ezek mentén elemeztük a külső (családi, rokoni, baráti) kapcsolatokra és a börtönhelyzet adta kényszerközösségre vonatkozó problémamegoldásukat. A kutatás során az SPSI–R (Social Problem Solving Inventory–Revised) D’Zurilla és munkatársai (2002) által kifejlesztett kérdőív általunk adaptált hosszú (52 ítemes) változatát használtuk, mellyel a pozitív és a negatív orientáció, a racionalitás, az impulzivitás, az elkerülés és ezek aldimenziói mérhetők. A fogvatartottak kétszer töltötték ki a kérdőívet, elsőként külső, civil kapcsolataikra, két hét múlva börtöntársaikra vonatkozóan (Cronbach- α : első mérés: 0,81, második mérés: 0,90). Szintén az első alkalommal töltötték ki a két részből álló háttérkérdőívet (általános szociológiai-demográfiai tényezők, speciális büntetés-végrehajtási adatok). Az eredmények alapján mind a létrehozott részminták, mind a külső és a belső kapcsolatok mentén azonosíthatók különbségek. Az életkor, a visszaesés és a börtönben eltöltött idő szerint képzett részminták értékei térnek el jelentősen, például az impulzivitás az idősebbekre kevésbé jellemző, mint a 30 év alattiakra. A pozitív orientáció a külső és a belső kapcsolatok mentén tér el szignifikánsan. A külső kapcsolatok esetében az alapján volt különbség, hogy a válaszadó volt-e már korábban börtönben, ugyanez a börtönviszonylatban értelmezett problémák esetében a börtönben eltöltött idő szerint tért el. A vizsgálat adatainak segítségével lehetőség nyílik fejlesztőprogramok kidolgozására e területen, kifejezetten felnőtt bűnelkövetőkre vonatkoztatva, melyek – külföldi példák alapján – hatékonyan csökkenthetik a problémákhoz való negatív viszonyulást, a negatív énhatékonyságot, így jelentősen csökkenhet a diszfunkcionális, igen impulzív, agresszív stílusú problémamegoldások száma.